

Adversus Hieronymum Emserum canonis missæ adsertorem Huldrychi Zvinglii Antibolon.

<https://hdl.handle.net/1874/423709>

ADVERSVS HIE

RONYMVM EMSERVV CANONIS

missæ adfertorem Huldrychi

Zuinglij Antibo-

lon.

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, &
ego requiem uobis præstabo. Matth. 11.

TIGVRI IN AEDIBVS CHRISTOPHORI

Froschouer Anno M. D. XXIII.

Mense Augusto.

ADVERSUS HIE

ROMANVM EMERVM LIXVM

milli adterent iudicant

Namq; Anbos

for

V. m. adterent iudicant
romana nobis praesentia. M. m. n.

TITVS IN AEDIVS CRISTOVS

regnum a. m. d. xviii

no. xviii

ADVERSUS HIE

ADVERSVS HIE

RONYMVM EMSERVVM CANONIS MISSAE AD
SERTOREM HVLDRYCHI ZVINGLI
ANTIBOLON,

Arum abfuit o leuiffime Emfere (nā
ægocerotas plus quàm cervos leues ef
fe oportet) quín à clariffimo cœleftis
verbí lumie nos auelleres, ac Romani
Pōtificis partibus adiungeres tuo ifto
minaci libello, quem cōtra confutatio
nem noftrā, quam in miffæ Canonem
protrufimus potius quàm edidimus, euulgafit: ita est altilo
quus, ut nemo præ fenfuum arduitate capere poffit, nifi in
puteum defcēdat, ita fcripturis forlidioribus, puta legendis
Sanctorum, & alijs plusq̃ anilibus nenijs firmatus, ut expu-
gnare nullus queat, nifi fit cucurbitis peponibus, & macera
ta caule probe inſtructus: adde quod infidiæ de improiſo
coortæ, fupra q̃ pro magnitudine terrēt, quas tu prudenter
intentafit: nam, quod chriſtianū in primis facere oportebat,
nullius admonuifti, feciales tabulas res repetentes non miſi
fti: fed nihil tale fufpicātem, repente non à fronte fed à tergo
adortus es: neq̃ cominus manum cōferuifti, ut faltem armo
rum fragor hoſtem adefſe nunciaret, fed in remotiffimis par
tibus tumultuaris. Vnde nec rumor irati Ibicis, ac temere o
mnia uafantis ad nos peruolare potuiſſet, nifi fortuito fa
ctum eſſet, ut Georgius Vadianus, uir inſigni pietate huma
nitateq̃ præditus, propter certa negocia iſtic iter faceret, ubi
tu graſſabaris: ac dum nouitate rei primum haud leuiter mo
tus eſſet, naçtus tamen unum è libellis tuis, ueluti captiuum

de exercitu tuo celeriter ad nos trāstulit, quem nos paulo hu-
manius tractauimus, quā tu nostrum: non enim subito in
eum irruimus, sed blande haud blande loquentem audiui-
mus, captantes interim num tu ipse aliquid? Verum quin-
tus nunc mensis agitur, quò nihil abs te accipimus: miseri
itaq; captiui, diutinam calamitatē, leuare, ac tibi eum remit-
tere statuimus, quamuis lōge alia lege quā acceperamus:
nos enim comitem dedimus, qui exponat quā bellē tuus
iste sit à nobis habitus, id autem amanter & benigne. Nō cō-
minabitur flagra, non tyrannos, non cruces, quemadmo-
dum tuus crepat: nec enim eum fugit Christi discipulum ita
instructum esse oportere, ut ista experiri malit, quā intenz-
tare: hanc pugnam non esse armorum aut licitorum, sed ue-
ritatis & pietatis, quæ tam exosæ semper fuerūt huius mun-
di filijs, ut caput nunquam exeruerint sine suo periculo. Pe-
riculum autem uoco iuxta tuam mentem, qua putas detri-
mentosum esse, si pijs suplicia eueniant: nisi enim putares
non tam superciliose comminareris: quamuis damnū sibi
ipsis tandem dedisse sentiant, qui ueritatem nō modo nō
audierunt, sed cum summa ignominia exterminare fatege-
runt. Neq; rursus iste noster ob quamuis leuem causam uo-
ciferabitur, maledicet, & conuitiabitur, neque enim poterit:
cum tuus ita omnia maledicendi pigmenta, & conuitiandi
lenocinia consumpserit, ut uelit nolit cogatur, dum nihil ho-
rum reliqui fecisti, ab eis temperare, ne tantisper tuo similis
fiat. Atque hic unus ac solus est fructus, quem ex tuo carpsis-
mus, nempe, ut cum tam intempestiue ac insulse tumultues-
ris, nos, dum uidemus quā parum hoc tibi decorum sit,
alia ingrediamur uia: quid enim queso fieret, si omnia con-
uitia tua conuitijs referirem: an non cōuitorum rhapsodiae
merito

merito libellus adpellaretur: etiam quum ipse id uere possem
 tu uero haud uere facias. Quid enim refricem quàm spurca
 olim crimina potius quàm carmina in heluetiorum nomen
 expueris? ubi parum aberat (aderam enim & ipse tum, sed
 ferme puer) quum impudentissima uerba tua, adde illepada,
 impura, nefanda, per iugulum redire cogerentur. Quid scor
 tationes & adulteria commemorem, quæ te non raro solum
 uertere coegerunt: Quid uero ex tuo tibi libello uana, friuola
 crassa impudenter, imprudenter, mēdaciter dicta obprobrem:
 quid pertinacia stolidi, indocta, maliciose dissimulata, supi
 na, furiosa, impia, pugnantia: adde sycophantias deprauatio
 nes, & id genus strophas. Qualia sunt, quod te Davidis per
 sona induis, & aduersus incircumcisum proficisceris, podas
 gricus etiam. Quod ægoceros cornua uentilas contra eum
 qui domi harum belluarum tantum uidit, ut earum aspe
 ctum nihil uereatur. Quod Regulis cæcellariæ alicubi quid
 dam probare niteris, & bellam de missali Ambrosij Grego
 rijq; fabellam narras. Quod Rom. Pontifices Lesbiam regu
 lam adpellas, quamuis id tam uere facias quàm inconsidera
 te. Quod perhibes nos species panis & uini, corporis ac san
 guinis Christi nomine dignari. Quod uasre dissimulas plas
 num istum, sed tibi inextricabilē nodum, quem sic colligis
 mus, dum constat Christum hoc sacramentum Eucharistiæ
 semel tantum, unoq; solummodo ritu instituisse, sequi nec
 cesse sit: ut cum uos oblationem esse contendatis, quotquot
 ea utantur offerāt. Quod *αρωστέρα* producis, quæ talem for
 mam prorsus non habent, qualem hæc sancta sacrificia illis
 bata. Quod perhibes nos abijcere librum Ambrosij de sa
 cramentis, quum non aliter quàm ad hunc modum loquas
 mur, ut ne in dubium uocemus sit ne liber iste Ambrosij nec

nerē. Quod me ueluti gloriantem facis, quod canonem pri-
 mus confutauerim, quum nos de ordine modo loquamur;
 quod primum, hoc est, ante omnia Canonem simus in lu-
 cem ēspecu producturi: Quod solis Apostolis affirmas di-
 ctum esse bibite ex hoc omnes. Quod hæreticos uocas, qui
 uel unius Christi uerbis hæreant. Quod alicubi adferis uerū
 Christi corpus dentibus teri; & paulo post Canonem uestrū
 defendens, sic ais: Canon spiritalem uocat cibum; qui si spi-
 ritualis cibus est, ut haud dubie est, quomodo dētibus teritur?
 Quid inquam ista tibi obprobrem, ex quibus totus libellus
 cōsarcinatus est, ita, ut ea si adimas, haud aliter nudus & im-
 plumis proditurus sit, quām graculū olim abijisse ferunt apo-
 logi, quum suam quæq; pennam auis repetiuisset. Iam hoc ut
 te deceat, expende, quod hominem tibi ignotissimum, cui
 tamē ipse notissimus es, tot ignominiosis uocibus adlatras:
 cui si ad eum modum responderemus, nihil hercle expectan-
 dum nobis esset, quā ut piæ aures sese cōtinerent, & lapis
 canes ambos ex theatro deturbarent. An tu hac ratione ad
 partes nos tuas pertrahi speras? Si tam stupidus essem ut pu-
 tarem te aliquid dicere, terrerent tamen inusitata maledicen-
 tia, & furiosi clamores, quibus etiam nō in loco prorumpis,
 quod minus sententiæ tuæ accederemus. Cum igitur uideri
 uelis libellum tuum scripsisse, ut uulneri nostro medearis,
 ac interim nihil quā mille alia infligas, manifestum facis
 te aut linguæ petulantia, non medendi studio: aut muneris
 alicuius à Pontificib. emungendi spe, non ueritatis tuendæ
 causa (quam usque adeo non uides, ut iuxta uerbum dei in
 meridie palpes) animum ad scribendum induxisse. Ac dum
 nos frusto panis conducī posse predicas, ut cui libeat, maledi-
 canus

tamus, quem tamē neq; Pontificum, neq; maximorum prin-
 cipum uel munera uel honores à ueritatis tramite unquam
 reuocare potuerunt. Nihil aliud facis, quàm ut prior istud
 occupes, ne in te dicatur: quis enim tam uitiatò erit olfactur,
 ut cum tua legat, non confestim uideat in ipso limine te hoc
 agere, ut pugnae spectatores habeas mitratos istos Pōtificates?
 & cum ad pugnandum profilis, clamando Stentora uincis,
 ut te omnium oculi unum spectent: ipse uero, quod per Po-
 dagram non liceat, ne digitum quidem latum promoues: &
 ubi facienda erat impressio, illic cessas, cum à clamore nunq̃
 cesses: atq; hæc est pugna tua. Postremo uelut opima spo-
 lia illis de nobis posueris, spem recuperandi regni facis adeo
 tum gloriose, tum uane, ut nihil magis in te competere uide-
 atur, quàm hoc parasiticum: Sic Pyrrhus quoq; factitauit.
 Vnde palàm fit te istorum hominum fauorem aucupari, ut
 aliquid reportes, quam profecto notā in nostro libello abes-
 se, te quoq; iudice probabimus. Amicis igitur quibusdam
 dissuadētibus quicq; aduersus tantā uanitatem sumere, alijs
 autem suadentibus, utrisq; facere aliquid (nam satis quis or-
 mnibus potest?) hoc ordine decreuimus. Quæ ad rem mi-
 nus faciunt, surda aure præteribo: quid enim denuo tecum
 digladiet ubi tandem aut quo tempore sit ortus Canō: cum
 te uideam ignorare quod alicubi apud autores Canon acci-
 pitur pro cuiusuis ritus ordine ac regula: & dum istuc legis-
 sti, arbitratus es de isto uestro Canone loqui. Aut cur excu-
 sem, quod ridicule nimis & scurriliter, ut ipse putas, quædā
 dixerim? cum nemo ignoret, eum qui confutat tum ioca tū
 seria, sic admouere, ut ad expugnandum ualeant. Et quam-
 uis tu illic uehementer labores, quid enim faceres, quum ubi
 opus erat nihil posses? nos tamē his leuioribus nihil moues

bimur, sed eos tractabimus locos, quos tu præteris, ut omni-
 bus, qui paulum modo sacras literas degustarunt, manifestū
 fiat, de industria te illos transiluisse, quod uel minus eos ca-
 peres, uel retrudere desperares: quales sunt Ecclesia, Diuo-
 rum intercessio, Meritum, Eucharistia num sit oblatio, an
 sit purgatorium necne. In illis si quid peccatū erat, hoc tibi
 prodendum ac probandum erat: neque id tuis exclamatio-
 nibus, sed è cœlestis uerbi fontibus. Tractabimus autem di-
 ctos locos breuioribus uelut Aphorismis, quò quæq; possis
 clarius perspicere. Quos ubi uideris, non subito O cœlum,
 O terra, O rem indignā exclames (quo nihil aliud nobis q̄
 anilem impotentiam probares) sed ubicunq; tandem errare
 nos deprehenderis, ad armarium sacrarum literarum recur-
 re: & hinc prolata machæra, expunge quicquid pulcherri-
 mum diuinæ ueritatis ordinē uitiat, & in eius locum id cui-
 ius opus est repone: id si feceris lucratus eris fratrem, & nos
 perpetuam gratiam debebimus: sin minus, non est ut mille
 libros scribas: nam quantumcunq; humanarum doctrina-
 rum adduxeris, nihil quàm in cœlum spues, totum enim in
 te recidet. Frustra enim colunt me (inquit is qui supra cœlos
 & extra hunc telorum iactum habitat) docentes doctrinas &
 præcepta hominum. Nos istis nihil mouebimur, quemad-
 modum ne nunc quidem uel tantillum respondissemus nisi
 si fuissent, ut dictum est, qui putarent præcium opere esse, si
 tam inutilem libellum silentio non præteruissemus. Proinde
 de intellectum tuum captiuum trade in obsequium dei, nō
 hominum, nō patrum, non carnis. Nam quotquot patrum
 tandem obieceris, uerustas eadem apud ingnatos aliquid exi-
 stimationis inueniet: porro sententię ipsorum eadem est quę
 nostrorum temporum ratio. Quid enim refert hodie an an-
 te ses

te sesq̄ mille annos strenue quidē dixeris, sed absq̄ uerbi dei autoritate? Ad sacras literas sic accede, ut illic inuenias quid sentiendum sit: non ut quod ipse prius domi sentis id sacras literas, reclamātes etiā, sentire compellere uelis. Sic uitā institue ut potius uelis esse piissimus, quā ad pungnandū acutissimus. Hoc si attigeris concidet omnis iste cōtendendi fastus, uidebisq̄ quā curta sit supellex tam pontificū q̄ propugnatorū suorum, Det deus, ut ubicūq̄ errem doceat: & tibi det, ut cognoscas quid sit error, quid uerum. Amen. Vale ex Tiguro, &c. M. D. XXIII. XIII. kl̄as Septēbris.

ECCLĒSIAE nomē Grācis à conuocando deriua- ECCLESIA
tum esse, nemo est quem fugiat. Vnde & latinis receptum uocabulum nūc pro cœtu, nunc pro conscriptione, pro certa multitudine, pro populo tum secundum carnem, tum secundum spiritum Israëlítico in sacris literis promiscue accipitur. Nam ubicūq̄ uidere est in ueteri Testamento, qđ ubi Hebraica ueritas habet kahal uel edah, ibi Septuaginta transfulerunt συναγωγὴν aut ἐκκλησίαν: latini uero cœtum, cōgregationem, multitudinem, uniuersum populum Israël, aut id ipsum Ecclesiæ nomen posuerunt: quæ si fustus ostendere uelimus, à cōcepto breuitatis studio auocabimur. Vnde satis erit certos & paucos ostendisse locos, quibus id manifestum fiat. Exodī .12. Loquere ad omnem multitudinem filiorum Israël. Hic habent Hebræi pro multitudine edah. Græci συναγωγὴν. Leuitici 8. omnem cœtum filiorum Israël. Hic habent Hebræi haedah hakahal, hoc est omnem cœtum ecclesiæ. quod & Græci συναγωγὴν ἐκκλησίας. Numeri 20. Ecclesiam domini. Hic habent Hebræi kahal, Græci συναγωγὴν. Hæc autem omnia huc solum tendūt, qđ

Ecclesiæ nomine totum populi Israëlitiçi cœtum, congrega-
tionem, cõcionem, exercitum, multitudinem intelligi uideam
mus. Vnde clarũ est ecclesiam sic nõ modo pro pijs, sanctis,
ac fidelibus, sed etiã pro impijs, sceleratis, ac perfidis, dũmo-
do ex semine Abrahæ secũdum carnẽ, cũq; pijs mixti essent,
accipi. Quoties em factũ est, ut prodita perfidia sua quidã ex
perimentũ dederint? qd' tametsi corpore ac hominũ opinio-
ne intra ecclesiã cõferentur, re tamẽ uera nihil minus q̃ intra
ecclesiã essent, quæ sine macula & sine ruga, de q̃ paulo post.

Ad hunc modũ in nouo quoq; Testamento uidemus
Ecclesiam pro omnibus accipi, qui Christo nomẽ dederunt,
quiq; intra cœtum Christianorũ uersantur & uicitant, etiã si
re uera sint parum fideles. ut cum Paul, dicit se persecutũ esse
ecclesiam Dei. 1. Cor. 15. nam persequebaĩ quotquot essent
Christiani, hoc est qui se Christianos cõfiterent. At inter Chri-
stianos semper & mali sunt & infideles, tametsi nos eos non
agnoscamus, nisi dũ se fructibus produnt. Hęc ecclesiã Chri-
stus ipse clarissimis coloribus depinxit Mat. 13. ubi per para-
bolam bonũ semen seminãtis in agro, & inimici, hoc est Dia-
boli clam lolium miscẽtis, nihil aliud uult, q̃ qd' omnes qui
dem recipimus uerbũ qui Christiani adpellamur, aut recepim
se saltẽ uideri uolumus, nihilo tamẽ secius diaboli q̃q; semẽ
admittimus. At sementẽ Deus tolerat ex tritico & lolio sur-
gentẽ usq; in diem messis, quin etiã iubet ut utrũq; sinamus
crescere: seruata tamẽ grauiũ, qbus abiectio: & leuiũ, quibus
uenia tãtis per debet, ratiõẽ (de qua nũc nõ est dicendi locus)
crescere inq; sinamus usq; in diem messis. Idẽ portendit para-
bola, uerriculi ad pisciũ uenationẽ expansi, quo boni simul
& mali colligũtur, simul uicitant, uersant, miscent. Et tandẽ
ueniunt angeli, & separant putidos ab integris & recẽtibus.

Idem

Idem pollet de uirginibus decē parabola. Hic istud discimus quod uniuersa multitudo Christianorum, quæ se fidelē censet, simul unus fidelis populus, una ecclesia dicitur, & adhuc non est illa incontaminata, nam neuos multos habet: quorū ad quosdam conuiuere, alienum à Christo non est.

Habes nunc tam in uetere q̄ nouo Testamento, ecclesiam tam ex fidelibus q̄ infidelibus, sed fidem simulatibus, congestā: neq; adhuc talē, cui neq; ruga hæreat, neq; macula. Nam olim omnes uitulū uel constabant uel adorabāt: & cū Christo Iudas fuit: cū Apostolis Ananias, & Saphira, & Alexander Aerarius, & falsi fratres, & exploratores, qui libertatem Christianam prodere, & circuncisionem Christo iungere conabātur: attamen ubicunq; cum Christianis habitaret, nomen ecclesiæ ad hunc modum acceptæ, non immutabāt.

Est igit̄ alterū ecclesiæ genus, qd̄ Paul. Eph. 5. describit sic inquit: Viri, diligite uxores uestras, quæ admodū Christus dilexit ecclesiā, & tradidit seipsum pro ea, ut ipsam sanctificaret: quā aquæ lauacro p̄ uerbū mūdauit, ut eā sibi copularet, quò præclara esset ecclesia nō habēs uel rugā uel maculā. Hic nemo negat unā ueluti columbā in Canticis esse ecclesiā. sed quā: Eā nimirū, pro qua se Christus tradidit, in eū usum ut sibi eā sanctificaret: quæq; dū uerbo isti, qd̄ Christus sese p̄ nobis tradidit, crederet, aquæ lauacro tincta, sic ab eo mūdaret, ut p̄fus speciosa & præclara esset ecclesia, Christi sponsa citra oēm rugā et maculā. Sequitur ergo, qd̄ qui credūt Christi ita nos dilexisse, ut seipsū pro nobis sanctificādis traderet, Christi ecclesia sint, & ab oī ruga & macula alieni: nā Christus eos ad hunc usū mūdauit, ut sibi copularet. Porro q̄s filius liberauerit, uerē liberi sunt: & qd̄ deus mūdauit, ne Petrus qd̄ p̄mittit ut immūdū dicat. Vna igit̄ ista formosa, colūba,

ab omni labe libera, non aliquot Pontifices, sunt etiam sancti, pii, immaculati, sed quotquot se Christi sanguine redemptos, ac ei uelut speciosam sp̄osam copulatos inconcusse credunt. Non enim se in tam angustum contrahi patitur, ut intra pauca, & sibi solis hūc honorem arrogātia, membra contineatur: sed, per uniuersum orbē sese extendens, ubiq; membra sumit: & quāto uastior ac amplior, tāto & spaciosior est.

At obijciunt hic quidam, talis ecclesia tam nusquam est quā Platonis respublica: Quod nemo sine crimine uiuat, quod omnes peccauerint, quod nos ipsos seducamus, si peccatum habere negemus: qua ratione igitur fieri possit, ut alicubi sit ecclesia quæ rugam non habeat, aut maculā? Quibus ad hunc modum satisfacimus. Quæ sine ruga est & macula, nō suo pte ingenio talis est, sed Christi beneficio. sic em̄ inquit Paulus: Dilexit ecclesiam (Christus uidelicet) & tradidit seipsum pro ea, ut ipsam sanctificaret. En tibi, unde sancta sit, pura, & ab omni ruga leuigata. Christus tradidit seipsum pro ea, ut ipsam sanctificaret. Nos em̄ quid sumus quā uitiorū lerna? Vnde quum mundi esse cupimus, alio illustrante opus habemus: at is solus Christus esse potest. Agnus enim est qui tollit peccata mundi, in eius nomine quicquid petierimus, à patre accipiemus: at quomodo inuocabimus si non credamus? Inuocāt ergo ac petūt à patre per Christum ij modo qui Christo nituntur: at qui nituntur Christo quā qui sciunt eum pro nobis esse passum: quomodo uero hoc scitur? Fide. Constat igitur, quod qui in Christo nituntur, sine ruga sunt & macula, eo quod Christus sine his ipsis est qui & noster est: nos enim sanctificauit, ut illi iungi per ipsum possimus. Atq; hoc est quod Dñus Io. 1. cap. 2. docet: Sed & si peccauerit quis, aduocatum habemus apud patrem

patrem Iesum Christum, iustum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris &c. Et Paulus ad Hebræ. 10. Cum igitur fratres liberā ac certam fiduciam ad ingrediendū sancta habeamus per sanguinem Iesu, quam ille uiam nobis instaurauit, nouam quidem, sed uiuam, per uelamen, hoc est per carnem suam: cum etiam habeamus sacerdotem magnum, eundem Christum constitutum super domum Dei: accedamus cum uero corde & fidei absoluta firmāq; persuasiōe, ut corda nostra sint aspersa, hoc est lustrata à malorum cōscientia, & corpus ablutum aqua munda: teneamus confessionem huius fidei nostræ indeclinabilem. His testimonijs manifeste docemur quod per Christum nobis uia perpetuò patet ad Deū ut qui sit super domum, hoc est ecclesiam Dei perpetuus sacerdos cōstitutus & propiciator: sed hac ratione, ut Fidei cōfessio inconcussa maneat. Hi ergo sine ruga sunt & macula, qui in Christo sunt: is enim solus eas abstergere potest.

Fit hoc apertius, cū ipsius Christi uerba protulerimus. Cum discipulos Matt. 16. interrogasset: Vos autem quem me tandem esse dicitis? ac Petrus omnium nomine respondisset: Tu es Christus filius Dei uiri, reddidit inter alia Christus: Et ego tibi dico quod tu es Petrus, & super hanc Petram ædicabo ecclesiam meam. Ne hic diutius super istorum uerborum sensu digladiemur, uicit enim olim sententiā, quæ Christum petram facit, non Petrum: neque id solum, sed & fides eam dicat: & Christi uerba alibi aperte ipsam germanam esse ostendunt, ubi se uitem facit, nos palmites, qui fructum nullum dant, nisi in uite manserint. Iohan. 15. Ne inquam his immoremur, uidemus hic luce clarius ipsam Christi ecclesiam sponsam suam (dicit enim ipse, meam) hic habere fundamentum, & robur quod sit eius, cum confitetur

Christū Dei uiuū esse filium, hōc ueritas ipsa loquitur, pereant qui contra loquuntur. Quod autem quibusdam hoc leue nimis uidetur, inde prouenit, quod Christum filium Dei esse uiuū se potius credere simulant, quā uerē faciunt. Qui enim filium Dei esse credit, quem uidet pro se cruci adfixū, qui fieri potest ut non simul peccati magnitudinem ponderet: tantam nimirum, ut solus Dei filius ipsam expiare possit: & imbecillitatem imō impotētiam nostram, ut quæ tanta sit, quod nostro Marte ad Deum accedere nulla ratione datur. Cum igitur Dei filius nos à peccati morte liberauit, ac nos id firmiter credimus, fieri non potest, ut non admirabilis metamorphosi in alios homines transfiguremur. Id autem quum tam raro fieri uideamus, hinc prouenit, quod iuxta Prophetæ uerbum omnes sunt hypocritæ. Vnde & Apostoli tantopere ubique sudant, ut ueterem hominem exuamus, & nouum induamus, nempe Christum. Magnum opus est Christum cruci adfixum credere filium Dei esse. Hoc opus Dei esse, ipse testatus est Iohan. 6. Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. Qui igitur, & quotquot Christo fidunt, supra petram, quæ nullis uentorum procellis concuti, nullis diluuiorum inundationibus dilui potest, ædificati sunt. Et quotquot supra eam ædificati sunt, Christi ecclesia sunt: meam enim ipse dixit. Sua autem esse non potest impura & rugosa. Relinquitur ergo, quod qui Christo fidunt, sine ruga sunt & sine macula; nam omne studium huc uocant, ne in peccatum, in quo prius mortui erant, relabantur. Roma. 6. quod qui non faciunt, labijs magnifica detonant, factis Christum produunt; quō deinde fit, ut nomen Dei per eos male audiat.

Hæc est illa ecclesia quæ errare nō potest, quod sibi Pōs
tifices

tifices tam falso quàm impudenter arrogant. Nam hæc ecclesia Christi, uno uerbo Dei nititur: quod tam firmum & immobile est, ut cœlum & terrâ citius ruere oporteat, quàm ipsius unum apicem. Contra, Pontificum ecclesia suo uerbo nititur. Currunt quidem tanquam sint à domino missi, sed uisiones hoc est placita cordis sui loquuntur. Vnde nihil quàm tenebras miserorum oculis offundunt. Lumen enim fidei, quo uerbū & agnoscitur, & fratribus proponitur, cum non habeant, uide quantæ sint tenebræ. Quod pulcherrime Christus insinuauit Matt. 6. inquit: Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Quod autem fidei lumen non habeant, hinc patet, quod uerbum Dei non unice prædicant & tuentur. Nam fidelis mens ea est, quæ unum Deum spectat: at quæ hoc facit, nullius uerbum audire potest, quàm Dei spōsi sui: tam abest ut possit humana deliramenta alijs prædicando inculcare. Hæc omnia planis Christi uerbis plana sient. Iohan. 10. ubi docet, quod qui alijs unde quàm per hostium in ouile ouium introierit, fur sit & latro: hostium autem se esse paulo post aperit. Quid ergo per Christum in caulas dominicas ingredi, aliud est quàm Christum indutum esse? Christi uerbū unum ac solum adferre, & esurientibus proponere? sicut enim pater eum miserat, sic & ipse discipulos suos misit. Christus autem, cum Pontificum placitis & traditiōibus acerrime depugnauit, & Dei uerbū unice audire præcepit, ergo qui se per ipsum in ouile suū ingredi iactant, aduersus humanas traditiōes pugnabūt, & uerbum Dei unice proponere satagēt: quod si minus fecerint, iam Dei uerbo iudice, fures sunt & latrones. Tales autem cū sint, qui fieri potest ut errare nequeāt, qui propterea fures facti sunt & latrones, quod à uero tramite declinauerunt?

Pontificum
Ecclesia.

Ecce tam abest ut quorundam Pontificum cōuentio-
 nes ecclesia sint ista Christi sponsa, quæ errare non potest, ut
 si recte ad æquilibrium eos expendas, fures & latrones po-
 tius sis pronunciaturus, quàm quicquam aliud. Adhuc ta-
 men esse oportet speciosam ecclesiam, quæ rugam non habe-
 at neque maculam: aduersus quam etiam inferiorum munis-
 rationes ac portæ nihil possint: & secundum ista, quæ labi & er-
 rare nesciat. Eã igit Christus pulcherrima ouium & pastoris
 parabola ostendit. Ibidem docens, quod oves uocem pasto-
 ris audiant, si sit pastor, & quod eum sequantur: sed alienum
 non sequantur, quia uocem eius non agnoscant. Ouium er-
 go est iudicare, pastor an fur sit qui ad se uenit: & an uox pa-
 storis an insidiatoris sit. Vnde autem ouibus tanta solertia,
 ut hic nō hallucinētur: hinc quod paulo post sequitur: Ego
 cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ. Vnde autem
 cognoscunt oves Christum tam sagaciter, ut nullius uocem
 pro illius accipiant: hinc, quod à Deo cogniti sunt; hinc, quod
 pater eos traxit (nam ad Christum nemo uenit, quàm is quē
 pater eius traxit) hinc, quod omnes à Deo docti sunt. Sequi-
 tur ergo quod hæc oves modo non errant, quæ uocem pasto-
 ris sui tam probe agnoscent, ut aliam prorsus non recipiant.
 En tibi ecclesiam quæ errare non potest: eam uidelicet, quæ
 solam pastoris uocem audit: & pastoris non cuiuslibet, sed
 eius solummodo, qui per ostium intrat, qui solum hoc ad-
 fert quod Christus, qui solum in nomine patris uenit, quos
 modo & Christus: & (ut breuiter dicamus) cum sit unus tan-
 tum pastor, tamen si abusiue plures appellētur pastores. Hæc
 tandem sola est ecclesia labi errare quæ nescia, quæ solam pasto-
 ris Dei uocem audit, nam hæc sola ex Deo est. Qui enim ex
 Deo est, uerbum Dei audit. Etrursus; Vos nō auditis, quia
 ex Deo

ex Deo non estis. Ergo qui audiunt, dei oues sunt; Dei ecclesia sunt, errare nequeunt: nam solum Dei uerbum sequuntur, quod fallere nulla ratione potest. Quod si aliud uerbum sequuntur, iam non sunt oues Christi, nō grex, nō ecclesia, nam alienum secuti sunt. Hoc enim est ouium, ut alienum ne audiant quidem. Sic enim profequitur Christus; Omnes quotquot uenerunt (intellige in nomine suo) fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oues. Ergo quotquot audierunt, fures & latrones, nō sunt oues Christi; nam oues Christi nō audierunt istos. Vide in transcurso periculum etiam imminere ouibus, si eos audiant, qui suum uerbum adferunt.

Habes iam quæ nam sit ecclesia quæ errare nequeat, ea nimirum sola, quæ solo uerbo Dei nititur: non eo quod Emserus putat, nos solum spectare quod literis aut uocibus consistat, sed eo quod in mente splendet: & omne uerbum à quocumque adferatur, agnoscit an patris ac pastoris sui sit nec ne. Quæ lux non aliunde hauritur, quam à patre luminum, qui per spiritum suum ita suos omnia docet, ut omnia iudicent: & ipsi à nemine iudicentur, nam à nemine seduci possunt. Turgeat licet aliis eloquentia, aliis iniquo dominatu, cum ceteros premat: uerū tamen hic noster immotæ rupi similis fiat, moueri nescit: nam scit quæ uox Dei, quæ seductoris sit. Atque hæc est unctio, quam Iohan. 1. cap. 2. nos omnia docere perhibet, Hæc inquam errare non potest, nam neque quisquam præter solū Deum ipsam docere potest. Vides quo frigida istæ Pontificum argutiæ cadāt, dū contendūt uerbi coelestis sententiam ab hominum iudicio pendere oportere: Cum ex superioribus plane constet uerbo nusquam fidem haberi, quæ ubi pater traxit, spiritus monuit, unctio docuit: atque hæc unum sunt. Fateor hic tibi ignoscendum esse Emsere, dum

Mysterium uerbi dei sola mens pia capit.

uerbi uim non sentis, quod etiam hanc de ecclesia sententiam non capis. Nunquam enim scies quæ nam sit ecclesia quæ labi nō potest, nisi uerbum agnoscas dei quod ecclesiam constituit, dum eo fidere facit, & eam ab errore defendit: dum aliud uerbum audire non permittit. Hanc rem solæ piæ mentes norunt. Neq; enim ab hominum disceptatione pendet, sed in animis hominum tenacissime sedet. Experientia est: nam p̄ij omnes eam experti sunt. Doctrina non est: nam doctissimos homines uidemus rem saluberrimā ignorare. Hinc est quod Christus patri gratulatur, quod hæc à sapientibus abscondit, & infantibus adperuerit. Frustra igit̄ pro quibusdam adeo sumus anxij, quod uerbū recipere nolint: sed frustra non erit, ut anxie Deum precemur, quò spiritus sui gratiam largiri, & in agnitionem uerbi sui trahere dignetur.

Vides etiam hic Emserē, q̄ probè sibi consent, quæ de ecclesia in cōfutatione nostra scripsimus, quæ tu uelut minime cohæretia, satis inciuiliter calūnias. Diximus hæc Christi sp̄sam ecclesiā per uniuersum orbē, ubicūq; fideles sunt, dispersam: ne tā misere, instar alligatæ Hierosolymis a sinæ, Christi oues aut Rhomæ, aut Alexandris, Iulijs, Leonibus, Hadrianis perpetuò astringerētur. Ne tu putes temere dictū esse. Diximus hominū oculis obscurū esse, qui nā, aut quot intra Christi ecclesiā sint, ad hunc usum, ut adpareat nō istic esse ecclesiā, ubi aliquot Pōtifices cōgeminant: sed illic, ubi uerbo Dei hæret, ubi Christo uiuit. Quod & ipsum soli deo nudum & apertū est, tam potēs malū est hypocrisis. Fieri em̄ potest, ut nō modo ij, qui uerbo obstrepūt, extra hæc ecclesiā Christi sponsam cōstituti sint, sed etiam hi qui se Christi esse prædicāt, quiq; pia in pximū opa multa exercēt: nā ista sæpe numero ex mēte impijssima pficiunt: sunt em̄ quos gloria uexat

uexat inanis. Deum autem nemo latere potest, huic renes & corda patēt. Hinc diximus hanc ecclesiam hominibus ignoſtam, & nunquam coituram esse, usq; ad ultimū istum diem, quo Dei filius ad se uocabit omnes Gentes, & iudicio cum eis contendet: illic uidebitur qua quisque fide fuerit.

Postremo loco diximus de peculiaribus ecclesijs. Ex hoc quod Christus morbidam ouem excludi à grege iussit, Matth. 18. eis tribuimus, quod uniuersa omnium membrorum ecclesia nunquam hic coire potest: cui diceremus quod frater nollet resipiscere. Nec hoc sine exemplo diximus, sed Pauli tum uerba tum exemplum adduximus: qui ecclesiae, quae tum Corinthi erat, iussit ut eum, qui parū pudice cū nos uerba uersabatur, tantisper abijcerent, donec eum facti pertesum esset. Sic in Actis. 13. apud Ecclesiam, quae Antiochiae erat Paulus & Barnabas Niger, reliqui fuerūt. Sic passim in literis sacris de peculiaribus ecclesijs sermo fit. Sed omnes istae ecclesiae una Ecclesia Christi sponsa sunt, quam Graeci catholicam, nos uniuersalem adpellamus. Quae nō est oīm episcoporum collectio, sed sanctorum, hoc est fidelium oīm communitio: ut patres in symbolo addiderunt. Nam apud ueteres uidere licet hanc particulam, sanctorum cōmunionem, defuisse: sed succedente tempore, cum sibi nimirum hi, qui hodie quoque se pro catholica ecclesia gerunt, hoc nomen arrogarent, explicandi nominis gratia, fuit addita.

Harum itaque est, ut iam patuit, impudenter delinquentem abijcere: & resipiscētem & ad regulam Christi sese componentem, rursus in gratiam & communionem admittere. Harum est & de pastore iudicare (ut supra dictum est) & de doctrina. ut. 1. Corinthio. 14. Prophetae autem duo uel tres loquantur, & reliqui diiudicēt: nam si alij sedēt

reuelatum erit, primus taceat: potestis enim singuli prophetare, ut omnes discant & consolationem, adhortationemque accipiant. Etenim spiritus prophetarum prophetis obtemperant. Videmus hic planè quod uerbum Dei olim longe alia ratione tractatum fuit quàm hodie. Nam non solis per ordinem prophetis, sed uulgo etiam in subsellijs sedentibus, in ecclesia de uerbo loqui licebat, quod spiritus reuelasset. Quimos, si nunquam remisisset, nunquam tot errores in Christi ecclesiam fuissent inducti: sunt enim semper qui per spiritum coelestem depræhendunt adfectuum docētis fraudem. Qua deinde patefacta, liberaretur uerbum à uiolèta depræuatione: sed hoc detrimenti istinc uenit, quod spiritus prophetarum noluerunt prophetis subijci. Quò etiam manifestum sit, quod horum prophetarum spiritus nō ex Deo fuerunt, qui fratribus prophetantibus, obtemperare & auscultare noluerunt: nam uerorum prophetarum spiritus prophetis obtemperant, Paulatim uero huc uentum est, ut quicquid peruersissimus quisque nugator pro suggestu, in loco scilicet prophetae effutiret, pro oraculo haberetur: & quisquis nō haberet, sed uel grij cōtra mutiret, crudelissime uapularet.

Quod autem hic quispiam obijcere possit: Hic uerbi iudicem constitui, ecclesiam, etiam quamuis, & nos superioris strenue negasse ullū ei iudicē imponere licere. Dicimus. Idem sentire quod prius, nam perpetuò qui spiritalis est, omnia iudicat: ueruntamen quod aut quomodo iudicet, audire oportet. Qui in ecclesia scripturam coelestis uerbi explicari audit, hoc quod audit iudicat: attamen quod auditur, nō est ipsum uerbum quod credimus: si enim eo uerbo, quod auditur uel legitur, fideles redderemur, omnes planè essemus fideles. Alii uerbi enim uerbum fidei uel legimus, uel audiuius, praesertim
 hac

hac tempestate, qua omnia reboant Euangelium, etiam filij
 uæ & arua. Sed contra uideamus & audire & uidere multos,
 nec tamen fidem habere. Manifestum ergo fit, quod eo uerbo
 quod cœlestis pater in cordibus nostris prædicat, quo si-
 mul illuminat ut intelligamus, & trahit ut sequamur, fideles
 reddimur. de quo satis paulo superius dictū est, Qui illo uer-
 bo imbuti sunt, uerbum, quod in concione personat, & aur-
 tes percellit, iudicāt: sed interim uerbum fidei, quod in men-
 tibus fidelium sedet, à nemine iudicatur, sed ipso iudicatur
 exterius uerbum. Quod & ipsum Deus in medium adferri
 ordinauit, tamen si fides non sit ex uerbo externo. Quod pro-
 bē Christus explicuit per parabolam seminis in callem saxū
 spinas, & bonam terram cadentis. Iudicat autem fidelis nō
 ex sua, sed diuini spiritus sententia: propterea dixit prophe-
 tarum spiritus prophetis esse audientes. Non enim est contē-
 tionis & dissidij Deus, sed unitatis & pacis. Vbicunq; igitur
 fides uera est, ibi & spiritus cœlestis esse cognoscitur: ubi-
 que autem spiritus cœlestis est, ibi studium unitatis & pacis
 esse, nemo ambigit. Fit igitur, ut quicunq; fidelis propheta
 sit, sicubi ignorat & errat, corrigentem ac docentem ultrò ad-
 mittat, etiam infimum quemque. Nec est periculum, ut in
 ecclesia confusio fiat: nam si per Deum ecclesia congregata
 est, ibi ipse est in medio eorum: & quotquot fideles sunt, ad
 unitatē & pacem tendent. Ac si qui uel arrogantius, uel odio
 fuis contendere perstiterint, statim olfacient qui nam ex ad-
 sectibus, qui ex caritate & Dei spiritu loquātur, & garulos
 comescant.

Hoc autē ut expeditius faciant gnomona habent, quō
 spiritus explorare docuit diuus Ioānes an ex deo sint. i. ca. 4.
 Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne uer-

nisse ex Deo est, & omnis spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex Deo non est: & hoc est antichristi. Quid autem est credere Christum Iesum in carne uenisse: an ne hoc tam salutare est: minime, nisi credamus nobis uenisse, & nobis Christum Iesum, hoc est, unctum, saluatorem esse: eum, qui uerè rex & saluator est filius Dei & hominis. At si ipse salus est, ut uerè est, quid prodest alibi salutem quaerere: an hoc contra iniuriam naturae saluatoris fieri potest? Is ergo spiritus ex Deo est, qui illi soli gloriam tribuit: contra ex Deo non est, qui creaturae tribuit, quod Dei est. Quod nunc dissidium de uerbi sensu in ecclesia oriatur, hi qui spirituales sunt, confestim uident qui sensus maxime ad Dei gloriam, Deique uoluntatem tendat, qui contra, fieri enim nequit, ut qui de terra est, non de terra loquatur: & qui de caelo est, non omnes uincat apud eos qui eodem spiritu imbuti sunt. Exemplo fiet haec res apertior. De clauibus multa sunt etiam hac tempestate iactata, sed quam rectè, piorum esto iudicium, nos hic etiam sinum non excutiemus. Alij Pontifici Romano adiudicarunt, alij cuius ut uocant sacerdoti: & qui maxime pie uideri uoluerunt, peccata per solum Deum remitti tradiderunt, sic tamen ut sacerdos remissa pronunciet. Atque huc detorserunt iudicium leuitarum, quorum erat de lepra decernere. Decem leprosos, quorum tamen qui Samaritanus erat, ad saluatorem non sacerdotem gratulatum redibat. Et Lazarum est fascijs sepulcralibus extractum. His nunc uerbi Dei auctoritatem opponemus: ac primum Pontificis sectatoribus, hoc, ad sectantibus suis scriptoribus extorquebimus, ut non negent Petro clauis non illic esse praesitas, ubi Christus dixit: Et tibi dabo clauis regni caelorum, sed solummodo promissas. Deinde ab omnibus quaeremus ubi tandem sint

clauis obiter tractate.

sint traditæ: nam traditas oportet, Christus dixit, fieri oportuit quod dixit. Respondent, partim illic, ubi dixit Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remissa sunt. &c. partim, ubi dicitur, Pasce oues meas. Io. 21. Nunc uide quàm facile depræhendatur, ubi nam à recto clauum sensu declinent, ubi teneant. Proximi sic depræhenduntur: Si tunc Petro clauis sunt traditæ, cum dictum est, Pasce oues meas, ergo pascere est clauum officium. Cum ergo nemo tam stupidus sit, qui non per pascere uerbo docere intelligat, sit, ut cum illi maxime cõtendunt soli Petro ac primũ clauis esse creditas, nihil aliud efficiant quàm quod Petro ante omnes sit uerbi ministerium commissum. Nam si clauis habere, pascere est (ut certè est) negare non possunt Petro illic aliud nihil quàm diligens ac fidele uerbi ministerium imperatũ. Quod aut addit primũ Petro imperatũ, hic hallucinantur: nam prius erat uerbi ministerium oĩbus cõmissum, ipso resurrectionis uespere. Alij uero quorũ uisã dominus uult sic, Nõ imus inficias illi clauis esse traditas, ubi Christus dixit: Accipite spiritũ sanctũ. &c. Io. 20. Sed quod clauis sint alijs quod sacerdotis uerbũ, aut aliud quodcunq; tandem, quod Euangelij uerbum, id uero inficiamur sedulo. Nam quod Ioannes his uerbis explicuit: Accipite spiritum sanctum. Quorũ remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum tenueritis, tenta sunt: hoc Lucas alijs sic enarrauit, Tunc adperuit illis mentem, ut intelligerent scripturas. Et dixit eis, quod sic scriptum esset, & sic oportuisset Christum pati, & resurgere ex mortuis tertia die. Et in nomine ipsius prædicari poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes Gentes, initio factò à Hierosolymis, uos autem estis testes horum. Quod hic Lucas dixit, Tunc aperuit illis mentem: hoc Ioan

nes dixit, Accipite spiritum sanctum : is enim ad hoc datur, ut mentem adperiat. Marcus ad hunc modum extulit: *Ite in orbem uniuersum, & predicatē Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui non crediderit, cōdemnabitur.* Quod hic Marcus dixit, *Ite in orbem uniuersum*: hoc Ioannes dixit, *Sicut misit me pater, sic & ego mitto uos.* Lucas predicari in omnes gentes, & *Vos estis testes horū.* Quod Marcus dixit, *Predicātē Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit (predicatio nimirū Euangelio) & baptizatus fuerit, saluus erit.* Hoc dixit Ioannes: *Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis.* Nam hac sola ratione remittuntur peccata, si firmiter crediderimus Christum pro nobis esse passum. Et quamuis remissio peccatorum discipulis tribuatur, hoc tamen aliunde non est, quā quod discipuli uerbum ministrant: non enim est aliud nomen sub sole in quo nos oporteat saluos fieri, quā in nomine Iesu Christi. Act. 4. Ideo Lucas eam sententiam sic protulit: *Sic oportet predicari in nomine ipsius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.* Quod Marcus dixit, *Qui nō crediderit, cōdemnabitur*: hoc Ioannes sic tradidit, *Quorū retinueritis retenta sunt.* Retinuerunt autem Apostoli peccata incredulorum, quū abeuntes ab eis pedum puluerem excusserūt, iuxta præceptum domini Luc. 10. Sicut in Actis legimus fecisse Paulum cap. 18. Clauēs ergo sunt pascere, pascere uero est Euangelium adferre: cui qui crediderit, saluus est, solutus est: scit enim se per filium esse liberatum. Contra qui non crediderit, cōdemnatus est, ligatus est, carni adductus est, ut quæ sint spiritus, non capiat. Quod autem istorū apud Euāgelistas locorum hic sit sensus, hinc manifestissime patet quod singuli istic loci, Christi adparitionem ac sermōnem

nem qui ipso resurrectionis die coram discipulis facti sunt, describunt: quod omnibus facile patet, dum historiarum contextum recte intuentur. Nos hic diutius non immorabimur, nam in Conclusionibus nostris fusius eam rem attigimus. Nunc redibimus unde digressi fuimus. Si inquam in ecclesia de clauibus fiat dissensio, ut Pontifices sibi uendicent, sacerdotes item sibi: uerbum autem ad hunc modum expensum, soli Deo uendicet. Quis erit in ecclesia fidelis, qui non aperte uideat hanc sententiam esse & uerissimam, & certissimam, si clauis solius uerbi esse cognoscantur, & eius modo uerbi, quod creditum in mentibus fidelium sedet: & quod Apostoli nihil aliud faciunt, quam quod clauis adferunt, hoc est uerbum dispensant? Nam alia duarum sententiarum carnem respiciunt, quamuis altera magis altera. Pontificis enim sectatorum ita carnem respicit, ut ea non modo mentem, sed & penam omnium fidelium circumscripserit. Sic ergo iudicat quæuis ecclesia de uerbo, quod coram se proponitur. Sed quo iudicat? Verbo fidei, quod intus per spiritum doctum est in animis fidelium. Iudicium ergo hoc peculiaribus ecclesijs non ita tribuitur, ut solis tribuatur: est enim ecclesie Christi sponsa. Quoniam uero illa hic nunquam coit, iudicat per partes & membra sua. Sic Antiochie erant docti in ecclesia, sic Hierosolymis: & Moses per singula Sabbara legebatur. &c. En tibi fusius quid sacrae literæ de Ecclesia Christi sponsa, quæ errare non potest, habeant. Quæ ut rectius ac citius caperere possis, iterum in breuia quædam placita redigam, superiorum ueluti summaria.

Ecclesia, quæ eos quoque complectitur, qui se Christi nomine falso uenditant, non est sponsa Christi, neque de ista fit mentio in symbolo.

ADVERSUS HIERONYMVM EMSERV M

Ecclesia, quæ firma fide Christo Dei filio innixa est, ecclesia catholica est, sanctorum omnium cõmunio: quam in symbolo confitemur, rugam nõ habet neq; maculam. Christi enim sanguine abluta est, ut eidem speciosa sponsa esset.

Ecclesia ista in uia Gentium, iuxta Petri uerbum, reliquum uitæ tempus nõ incedit: cauet em̃ a peccato, in quo prius mortua iacuerat. Et quoniã hæc uia polluta est, q̃ diu in carne uersatur, habet quod pœniteat, & quod per Christũ

Ecclesia ista soli Deo est cognita: homo enim uidet in facie, solus Deus in corde. (caput suum expiet.

Ecclesia ista non potest errare, quia in solo Dei uerbo nititur. Est enim ouile domini, in quo oues nullius uocem audiunt, quàm pastoris sui.

Ecclesia Pontificum, quæ suum uerbum adfert, est ecclesia inimici hominis, hoc est Diaboli, qui silenti nocte susperminauit zizania. Et oues quæ istam audiunt, oues Christi non sunt: nam quæ Christi sunt, non audiunt uocem aliorum. Vide infallibile iudicium uerbi Dei.

Ecclesia, quæ est Christi sponsa, & pastorem & uerbum eius iudicat. Non ergo Pontifices ecclesiæ domini sunt aut iudices, sed ministri: quos ecclesiæ integrum est abijcere, cū uerbo eorum, dummodo suum non Christi adferunt.

Ecclesia Christi sponsa, quãdoquidẽ hic nõquam coisre potest, attamen uerbo semper opus habet: fit ut per partes & membra sua, hoc est peculiãres ecclesias, cum pastorem tum uerbum exterius iudicet: sed per uerbum Dei quod in mentibus fidelium scriptum est.

Ecclesia peculiaris impudentem item reijcit, ac pœnitentem rursus in gratiam accipit: sed nõ alia uia, quàm quod membrum ecclesiæ Christi est,

Ecclesia,

Ecclesia, quam triumphantem uocāt istius nostrae, in genium & conditionem non habet. Vnde & in praesentia de ea nihil dicendum esse duximus.

Hæc tibi O robustissime Ibex (sic em̄ adpellari amas) expugnanda erant, non transilienda. Scripturis rem agimus nō clamoribus. Vnde & te ostendere oportebat, ubi scripturam minus recte intellexissemus, ubi uim adtulissemus: nō causari Communicantes qua ratione iniato calamo primam literam haberet scriptam, & id genus nugas: quas cum doctis dudum contuleramus, & nihil quàm nugas esse expenderamus. Sed & nunc ex superioribus placitis uel unum erroris conuince, & non nihil feceris. Sed spero, quod cum ecclesiae Christi firmitatem & fundamentum uideris, ab errore pristino sis animum reuocaturus, & cum ea amicitiam, fortunascq; omnes iuncturus.

SEQUITVR DE DIWORVM INTERCESSIONE.

Vm de Diuorum intercessione scribis, aded̄ ieiunus es, ne dicam stolidus, ut certò mihi persuadeã te nostra, quæ angusta quidem sunt, quod alibi eã rem essemus fusius profecuti, sed angusta quoq; quod præter purũ uerbi Dei sensum nihil respiciãt, profus nō intellexisse. Quamobrẽ & ea tibi ad breue redigam, sed ita, ut quæ nunc breuiter damus, prioribus quæ nullo modo poterant in breuiora concidĩ, non nihil lucis allatura sint.

Solus Deus bonus est. Lucae 18.

Ab hoc ergo fonte uno & solo, bonum deriuare oportet, quicquid eo indigum est. Omne datum enim optimũ, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum, Iacobi 1. cap.

I
II

III Hac nota discernuntur fideles ab indelibus, quod fideles ab uno & solo isto bono pendent, ei unice haerent, ad ipsum solum recurrunt, ex solo hauriunt. Infideles autem contra, a creatore se ad creaturas conuertunt, ab eis pendent, opemque sperant. Deut. 32. Videte quod ego sum solus, & non sit alius Deus praeter me. Deum autem esse, non est aliud, quam summum bonum esse: summum bonum esse, non est aliud quam DAI, hoc est, sufficientiam omnis boni esse. Bonum ergo illud se esse, Deus nobis proponit, quod omnis boni opis, auxilij nobis auctor sit: & quod solus id boni sit, & quod non sit alius Deus, hoc est bonus, & cuiusquam opis fons, praeter se. Alterius partis testimonium habes Hieremiae 2. Duo enim mala fecit populus meus, Me dereliquerunt fontem aquae uivae, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas.

III Fideles ergo soli sunt, qui se sic Dei esse sciunt, ut alium patrem ne nominent quidem, quam omnipotentem patrem: tantum abest, ut in alium spem habeant. Quorsum enim adtinet patrem adpellare Deum, cuius tu filius non sis, neque in eum ut patrem speres? praesertim cum ipse uetet ne patrem nobis uocemus in terris. Matth. 23. ipse enim solus est, qui nos in spe quam in se habemus, securos reddit. Psal. 4. Quoniam tu domine solus in spe habitare fecisti me. Beatus enim est uir, cuius spes est nomen domini. Psal. 39. & contra: Maldictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Hierem. 17. Et a domino recedit cor eius. Porro a domino recedit, qui alibi quam apud ipsum id boni quaerit, quo aget. Nisi uero istuc non sit recedere, cum filius deserto uero patre, alium eligit ad quem confugiat, cui erumnas suas queratur, & ab eo auferat auxilium. At coelestis pater ita pater noster

ter noster est, ut nos fecerit, creauerit, & in peculiarem popu-
lum elegerit. Deut. 32. Nunquid non ipse est pater tuus, qui
possedit te, & fecit, & creauit te? Filij ergo sunt Dei, qui eum
patris loco habent. Patris autem loco habent, qui unum hūc
patrem agnoscūt, ab eo pendent, eum solum audiunt, ab eo
solo omnia sperant.

Porro, quod citra cunctationem ad eum confugere tu
to liceat, apertissimis ubiq; uerbis ipse declarauit. Gen. 15.
Abraham sic adfatur: Ego protector tuus sum, & merces ma-
gna nimis. Idem uerbi dictū puta omnibus qui cum Abra-
ham fideles sunt. Leui. 20. Ego dominus qui sanctifico uos.
Nume. 35. Ego enim sum dominus qui habito inter filios
Israēl. Psal. 34. Salus tua ego sum. Isaia 43. Ego ego sum,
qui deleo iniquitates tuas propter me. Ezech. 18. Quare mo-
riemini domus Israēl: quia nolo mortē moriētis dicit domi-
nus deus. Reuertimini & uiuite. Isaia 44. Memento horū
Iacob & Israēl quoniā seruus meus es tu. &c. Deleui ut nuz-
bem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua, reuerte-
re ad me, quoniā redemi te. Item 55. Omnes stientes ueni-
te ad aquas. &c. Per totum nihil aliud est quā liberalis Dei
ad se inuitatio. Et Leuit. 26. gratiam pollicetur eis etiam,
qui tantopere offendissent, ut in captiuitatem sint abducti, si
ad se clamauerint. Atq; hęc pauca de instrumento uetere suf-
ficiāt. Nam quid aliud ubiq; agitur, quā ne populus aliō
quā ad Deum uerum recurrat, spes suas ab eo non alienet,
nullibi salutem inuēturam putet, quā apud cœlestem pa-
trem, qui tot tantaq; patribus fecerit bona? Hoc enim cuiq;
Deus est quod sibi sufficere putat ad præbendā cupitā rem.

Totum autem nouum Testamentum quid aliud est
quā solida certaq; gratiæ Dei confirmatio? Nam qui filio

V

VI

suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quo modo negare aliquid poterit? aut quomodo nobis non oia cum illo donauit? an hereditate an gratia negabit, qui filium dedit? ac talem filium, ut ipse sit salus nostra. Iesus enim est, ut uia sit, ueritas & uita. Qui in diebus carnis suae cum publicanis & peccatoribus hac gratia conuersabatur, ut mundo palam faceret quod uenisset ad inueniendam ouem perditam, & ad uocandum ad se peccatores, neque quemquam auersa retur. Sic enim sese nobis exhibens, clamat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego requiem uobis praestabo. Hic filius Dei pignus nostrae salutis est: per ipsum enim accessum habemus ad Deum. Nam ad patrem nemo uenit nisi per eum. Ioan. 14.

VII

Vnde non est ut sibi perfidia hoc praetextat. Equidem inquit, non ignoro spem omnem mihi in Deo esse repositam, attamen patronis opus habeo, qui me summo istius Deo commendat, Ex uerbis enim suis facile iudicatur, quae nam sit quae sic loquitur, nempe perfidia. Cum ais, Scio omnem spem mihi esse repositam in Deo: cur igitur ad eum in omnibus aduersitatibus non confugis? an pater non est; an frater filij eius non es? an auersabitur pater, qui filium pro te dedit? an filius qui pro te passus est, quiq; te fratrem adpellat? Ioan. 20. An aliquid apertius ab eo desyderas audire, quam nemo uenit ad patrem nisi per me? Ad praehende omnium creaturarum coetum, & confiteri cogeris quod nihil eorum ueniat ad patrem, nisi per filium: nec est ut responsando etiam perpetuo mihi dicere uis, quod in eum usum ipse ad nos descendit, ut patefaceret quam minime esset inaccessus. An apertius aliquid dici potest ad firmandam per illum in Deum spem? quam, *Quis quid*

quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Ioan. 16
 In nomine meo inquit, non in nomine Abraham &c. Vnus enim est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. 1. Cor. 1. Timot. 2. Isto si tu nomine alium quemcunque tandem dignaberis, nonne in filium Dei contumeliosus eris? quis enim mediator noster esse potest, quam solus is qui Dei filius & homo est? An hoc non est filium Dei conculcare? Nam si tot tamque uarijs (ut uulgo perniciosè creditum est) patronis aditus ad Deum patefit, frustra igitur Christus mortuus est: non solus mediator est, non solus uia, ad patrem uenire erit alia quam per filium, fraudulenter dixit, Venite ad me oēs qui laboratis &c. Quod quæ blasphemum sit, impium, ingratum, & perniciosum, nemo satis digne queat exequi.

Iam quæ uulgo in contrarium adducunt, aut friuola sunt, VIII
 aut carnalis sapientiæ audacia huc torta. Friuola sunt, quæ Emserus quiritatur sic uociferās: Testat hoc etiā (Diuos uis delictet pro nobis intercedere) tam Oriēs quæ Occidēs: nec natio sub cœlo est, quæ non magnam partem incolumitatis suæ Diuorū precibus post Deum acceptam ferat, Cui ego: Nunquid & Auster & Boreas? nūquid Troglodytæ cū Galactophagis? Nos scriptura sacra nitimur, iste uero nobis Oriētem & Occidentē oggānit. Et paulo post oīm fermè Germaniæ cathedralium ecclesiarum (ut uocāt) tutelares Deos coascuerat, & miserrime fauorem aucupatur suo libello: Nunquā, inquiens, tam ingratas esse futuras istas ecclesias, ut credant Diuorum preces & suffragia nihil apud Deum posse, quod tot ac tanta beneficia ab eis acceperint. Hic primum ignorat Dei esse beneficia, quæ ipse creaturæ adscribit. Quod adperte Petrus & Ioannes Act. 3. docent, indignantes quod uulgus sibi restituti claudī uirtutem adscriberet, Iesu Chris

stit esse testantes. Quod & Christus ipse manifeste docet: In
 nomine meo, inquit, daemonia eiciunt. Nō dixit in nomine
 suo, sed in meo nomine, hoc est, in mea uirtute. Deinde non
 uidet, quod si ad hunc modum ipsum arguantē audiamus,
 multi senserunt Diui Nicolai opem in fluctibus, ergo Nico
 laus uelut Iouis, ac tutelarīs Deus inuocandus est: non uidet
 inquam, sequi, Apollo & Aesculapius multos restituerūt in
 columitati, Castor & Pollux longe plures quā ullus Nico
 laus à naufragio liberarūt, si cultoribus ipsorum credimus:
 ergo pro Iouibus & dijs auxiliatoribus inuocādi sunt. Quo
 modo Symachus aliquādo pro defensione Deorum suorū
 quiritatus est, longē tum fortius tum eruditius quā hic no
 ster: suadens ut Quirites ab eis Dijs non desicerent, quorū
 opem domi militiāe quae nunquam non sensissent. Carnis sa
 pientia ad hunc usum torquere fuit causa omnes scripturae lo
 cos, qui uel sanctorum uel intercessionum, & similium uer
 ba haberent. Quorum magnum modum & in Conclusioni
 bus & Canonis cōfutatione adseruimus in libertatem: quae
 propter missis nunc eis, Emsero nostro duos modo, quibus
 ipse maxime niti uidetur, ē manibus eripiemus. Leuaui ocu
 los meos in mōtes, inquit, unde ueniet auxiliū mihi. ac mox
 Cassiodoros & Bedas testes cōstituūt, qui sentiant mōtes esse
 Diuos &c. Et nō spectat incoelīx quid cōtinues. quatur, Au
 xiliū meum à domino, qui fecit coelum & terram. Quid
 huius possunt sacrae literae, quod Cassi & Duri ex montibus
 Diuos faciunt: cum lippis pateat Prophetam hic non aliud
 tam constanter agere, quā ut se Deo probet quod auxiliū
 non speret aliunde sibi uenturum, quā ab eo qui fecit coe
 lum & terrā. Alius est: Memēto Abrahā, Isaac, & Iacob. rē,
 tibi primo non aduertit nullomodo aequipollere O Deus
 Memento

Memento Abraham Isaac & Iacob, quibus iurasti, & Abraham intercede pro nobis, cum prius hoc Deo dicatur, ut in patrum gratiā filijs Israël dignetur benefacere: posterius autem Abraham diceretur, quod tamen nusquam in sacris literis inuenitur. Sed cum semper habeat contentio, quod obiciat, actacere non possit, sic obstrepat. Cum uideamus Israëliticum populum ad dominum clamauisse in nomine patrum suorum, nimirū & nobis idem licebit. Cui breuiter hoc Petri Act. 4. respondebimus. Et nō est in aliquo alio salus (de Christo autem loquitur) nec enim aliud nomē est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Proinde Emserē hoc age: Deum optimū maximū precare, ut sanam mētem tibi det, qua discas, quod sicut ab origine mundi inter perfidos abiecti sunt, qui alibi opem quæ apud unum solūq; deū quærerēt, Ro. 1. Noluī em̄ Deus, ut poplite utroque claudicarem, quemadmodū per Heliam testatus est. Sic & hodie inter perfidos merito numerari, qui sibi alios ad succurrēdum uocant, quā unum solūq; Deum. Qui & Græcis à Θεοῦ dictus est, quod oīa moueri faciat, & ad oīa accurrat, Deus enim de propinquo est, non Deus à longinquo: qui prius etiā quā uoces, dicit, Ecce adsum. Et cū istud didiceris, tam tantus autor fias simplici populo Dei, ut in Deum omnem cogitationē & spem iaciant, quō ueri Dei cultores fiant, quātus fuisti præco, ut à Deo ad creaturas auocares: quō uerus apostota fuisti, aut quod uero similis est, incredulus. Quod ubi factum erit, tam tandē gratulabimur te in fidelium numerum à domino accensum. Nam quam diu in creaturis hæres, nondum adprehendisti unicum istū animæ spōsum, quē in Canticis sibi gratulatur adprehendisse: Tenui, inquit, eum, nec dimittam. Sanctos & Diuos

hactenus imitaberis, quatenus & ipsi Christi sunt, iuxta Pauli uerbum, imitatores. Et firmiter interim crede, quod ubi duo uel tres unanimiter aliquid super terram à domino postulas uerit, ablaturi sint. Ac dum de precibus sanctorum loqueris, aut de ipsorum caritate, caue de indigentibus, hoc est coeli iam ciuibus idem sentias, quod de peregrinis adhuc & exulibus: qua in re multos hodie uidemus errare. Caetera ex Conclusionibus nostris pete, aut ex Canonis confutatione, & patere ut de hac re nunc uela colligamus, ut compeditio ad finem uenire liceat.

MERITVM.

Meritum.

Um ad locum de Merito uenisti, ipse ne digito quidem attrectas, sed ad Roffensem quendam remittis: quem an homo sit, an fortasse Deus aliquis, ignoramus. Nam si de Merito aliter sentit atque sacrae literae, supra id, quod numen est, & habetur esse oportet: nam spiritu Dei imbuti, locuti sunt sancti Dei homines. Quod si Roffensis iste tuus uel meliora uel firmitiora dedit, eum qui priora dedit, quae nos secuti sumus, indubie superat. Hoc autem cum fieri nequeat, operam dare debuisti, ut quibus nos fidimus, subruerentur: & ubi sinistre uerbum Dei intelligimus, ad ueros fontes manu ducere. Nam ut optimus quisque bene de Roffensi sentiat, nunquam tamen ad illum eramus relegandi, sed ad sacras literas, quas Christus ipse scrutari iubet. & diuiti cum Tantalo sitiienti sub Abraham persona dicit: Habent Moysen & prophetas, legant illos. Sic inquam tibi agendum erat, atque adeo quum breuibus id potuisses, quomodo nos hic facturi sumus. En tibi.

Nemo uenit ad Patrem nisi per me, inquit ueritas Iohannis 14. Nam eadem ueritas, est & uia & uita. Ergo nostris

stris meritis non uenitur ad Deum, sed solo Christo.

Ioan. 15. Sicut palmes nō potest ferre fructum à semet-
ipso, nisi manserit in uite, sic nec uos, nisi in me manseritis.
Ego sum uitis, uos palmites. Ergo nostris uiribus nihil pos-
sumus, sed solis uiribus uitis. Quid igitur meremur?

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ioan. 1.
Ergo merita nostra nō tollunt peccata: nam si tollerent, Chri-
stus frustra è caelo esset missus. Quē hœdus inter uepres hæ-
rens, & ab Abraham pro filio mactatus significabat.

Matth. 19. Apud homines hoc, uidelicet saluum fieri,
impossibile est, apud Deum autem omnia sunt possibilis.
Ergo frustra merita nostra adornamus, si humanarum uirū
non est ut saluus fias.

Luca 17. Sic & uos, cū feceritis omnia quæ præcepta
sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus. Si sumus inutiles ser-
ui, qui fieri potest, ut meritorum nostrorum sit aliquis usus?
cum meriti merces tunc detur, cum utiles fuimus.

Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. Ergo cum nihil
possumus, nihil meremur.

Non uos me elegistis, sed ego elegi uos. Ibidem. Ergo
non iungimur Deo nostris meritis, sed illius liberalitate.

Ioan. 9. Interrogatus Iesus cuius nam peccato factum
esset, ut cæcus, quem paulopost uidentem reddidit, sic nasce-
retur, respondit: Neque hic peccauit, neq; parentes eius, sed
ut manifestentur opera Dei in illo. Ergo libera uolūtate Dei
sic uel sic nascimur, uiuimus, degimus. Manifestat autem
gloriam suam Deus secūdem eandem uoluntatē, nec quisq;
dicer: Cur fecisti me sic. Sed quandoquidē se hic adyta prou-
dentia diuinæ, quā aliter prædestinationē uocāt, adperiūt, &
nos ad alia festinamus, à Christi ad Pauli uerba trāsiliemus.

Roma. 11. Si autē ex operibus (fit scilicet electio) nō amplius est gratia uel donum. Ergo qui meritis nituntur, gratiam repudiant. Lege totam ad Romanos epistolam, & ad Galatas totam, & uidebis quid meritum, quid gratia. Sed & si patribus (ut uideris) magis deditus es, quā unī patri cœlesti, Augustini librum lege de libero arbitrio & gratia.

Roma. 3. Galat. 3. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro corā illo. Cur igitur de merito tam multa?

Ibidem. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei: Iustificati gratis per gratiam ipsius. Ergo si omnes ita peccauimus, ut gloria Dei opus habeamus, & ille gloriam suam gratis iustificando nos manifestauit, meritum nihil quā mentosum commentum est.

1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur &c. Ergo in Adam oēs sumus mortui: qua uia igitur aliquid uiuum aut uita dignum operabimur? Sed in solo Christo oēs uiuicabuntur. Ibidem. ergo non in nostris meritis.

Galat. 3. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi. Si igitur facta nos beatos non reddunt, cur meritum comminiscimur?

Ibi. Si enim per legem iusticia, ergo gratis Christus mortuus est. Ergo si nostris meritis penetratur coelum, frustra Christus missus est, ut adperiret.

Galat. 5. Euacuati estis à Christo, qui in lege iustificamini, à gratia excidistis. Ergo qui operibus nituntur, à Christo sunt alieni. Nam te puto satis intelligere, quod in lege iustificari non sit legem nosse aut legere, sed legem exprimere conari, ut iustus fias. Stultum enim esset, si quis tenore aut sensu legis Paulum existimaret quemquam putare saluum fieri.

Philipp. 2. Deus enim est qui operatur in uobis & uelle & perficere. Deficient me omnia prius, carta, calamus, tempus, quam testimonia, quibus luce clarius uideamus nos sola gratia Dei, non nostris meritis foelicitate donari. Ea uero per Iesum Christum uberrime & effusa & firmata est, ut de plenitudine eius nos omnes accipiamus. Quod autem in contrarium multi loci, quibus meritum adseri uideatur, adduci possint, non inficiamur: sed ad eam semper confugiendum est regulam, quod sicubi eadem res & Deo & nobis accepta feratur, eam semper sententiam sequamur, quae ad gloriam Dei spectat, & nomen eius sanctificans, illi omnia refert: non contra, istam quae nobis aliquid tribuit; tamen si Deus per benignitatem, qua nos nunquam destituit, nonnunquam nobis tribuat, ut ministris & filiis suis, quae eius solius sunt. Nam & nos ipsius modo dono filij eius sumus. ut cum dicit: Qui uos recipit, me recipit. & : Ite, infirmos curate, leprosos munde. &c. Et: Quorum remisistis peccata, remittuntur eis. alijs innummeris etiam locis, nobis tribuit, quae nullus ne esse quidem possunt, quam eius. Quomodo & hic in meriti causa uideamus nostris operibus tribui, etiam ore Dei, quod illius est gratiae: non hercle alia ratione, quam quae uel nunc est dicta, uidelicet illius benignitate: uel quod inter membra Christi semper sunt, quibus adhuc lacte opus est, qui non confestim huc ueniunt, ut abnegatis seipsis, toti in Deum rapiantur: ut iam non ipsi, sed Christus in eis uiuat, ut cognoscant se ne uiuere quidem, nisi quod Deus uita, motus, actio rerum omnium est. Sed & hoc paulo uberius in Conclusionibus. & confutatione Canonis tractauimus.

MISSA.

E iij

Miferas pauloãte ad Roffensem, nunc cum de Missa agis, partim ad Adsertionem tuam contra Lutherum scriptam mittis, partim hic quiddam miserum disperdis. Quodsi Adsertionẽ ex his, quæ hic cornicaris, uelut ex ungue leonem metiri patiaris, tam nihil facit Adsertio apud Lutherum, quàm apud nos cassa ista garrulitas. Adsertio quid contineat, me clam est: nam libri tui nunç ad nos ueniunt. Proinde paucula quædã de Missa hic dabimus, sed tã inexpugnabilia, ut etiã si nõ modo tu, sed & Ro, Pontifex cum oibus sectatoribus suis oēs oim machinas tum scientiæ, tũ eloquẽtiæ admoueat, infecta tamẽ re, abire cogamini. Atq; istud solidũ robur & immobile nõ ex nobis est, ut nec omnia, quæ contra te proferimus, sed ex sacrarum literarum apothecis depromptum. Sic igitur accipe.

Nouum Testamentum æternum est, probatur Esai. 9 & Hieremiæ 31. Ergo & sanguinem, quo nouum Testamentum respergitur, æternum esse oportet: est enim sanguis æterni filij Dei. 1. Petri 1. Hebræo. 9.

I Sanguis Christi solus tollit peccata nostra: ipse em̃ solus est, qui tollit peccata m̃di, & qui per sanguinẽ suũ oia re cõciliauit. Coloss. 1. nam si alia ratione peccata expiari potuissent, Christus frustra mortuus esset: & qui eũ ederent, adhuc esurirent: & qui biberẽt, nihilominus sitirẽt: quod lōgissime absit à mētibus fideiũ. Ipse em̃ exaltatus à terra, oia traxit ad seipsum. Sed & peccatũ nõ auferit sine sanguine. Heb. 9.

II At sanguis Christi semel tantum oblatuſ est: æternus enim æterni filij Dei sanguis est. Hebræo. 9. Per proprium sanguinem introiit semel in Sancta.

III Ergo sanguis Christi semel oblatuſ in æternum, durat ad exhauriendum omnia omnium peccata.

Secundo

Christus illic tantum offertur, ubi patitur, sanguinem **I**
 fundit, moritur: hæc enim æquipollēt. Probatur. Nam Paulus
 Hebr. 9. sic inquit: Neq; ut sæpe offerat semetipsum. &c.
 alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi.
 Ergo offerre Christū est pati Christū: nā Paulus Christi ob-
 lationē hinc probat unicam esse oportere, quod semel tantum
 sit maclatus. Ergo illic solū offertur, ubi morit: nam oblatio
 mortē sequit. Tūc em̄ perficit oblatio, qum̄ id quod offertur

Christus nō potest ultra mori, pati, sanz (occisum est. **II**
 guinem fundere. Ro. 6. Christus qui resurrexit à mortuis, ul-
 tra nō morit, mors illi ultra nō dominat: nā qđ mortuus est,
 peccato mortuus est, & hoc semel: quod aut̄ uiuit, uiuit deo.

Ergo Christus ultra offerri non potest, mori enim non **III**
 potest. Nunc te huius admoneo, ne mihi ullam istarum pro-
 positionum inexcussam transilias. Id si feceris, nunquam ex
 sacramento Eucharistiæ oblationē facies, etiam si patrum te-
 stimonia terra mariq; aduehas. Nā quotquot attuleris Dei
 uerbum, infirmare non possunt: nisi forte apud eos, quibus
 uerbum hominis maiore in precio habetur, q̄ uerbum Dei:
 quibus cum nos tam nihil agimus, q̄ cum incredulis. Cibū
 ergo spiritualem, eucharistiā esse finito: qua ij, qui mortē
 Christi uitalem sibi credunt, sese mutuo in unum Christi cor-
 pus coagmentent, iungant, uniant. Quo pacto Paulus 1. Co-
 rint. 10. omnem multitudinem, quæ scilicet mortem domini
 quomodo dictum est, annunciat, unum corpus, & unū panē
 adpellat: nam ea gratia omnes de uno pane, & uno calice par-
 ticipemus. Erit iste huius sacramēti usus lōge saluberrimus.
 Cum em̄ Christianos uelut unū corpus uiuere oporteat, nō
 possunt mēbra fidelius, arctius, fortius cōglutinari, q̄ eo coaz

gulo, quod utraq; unum fecit, Christo uidelicet. Quotquot ergo se Christi esse factāt, tū id probabunt uerē esse, quum fratrem mēbri loco, puta oculi, manus, pedis habēt; id si nō praestant, iudicium sibi māducant & bibūt, qui ad hanc mensam accedunt. Ad hoc enim posita est, ut simul eundem cibum edentes, hoc est fide, quae est in Christo Iesu, in unum corpus coaliti, hac sacra, uelut initiatione & sacramento in unum exercitum, & peculiarem Dei populum uniamur.

DE PURGATORIO.

M Iratus es haud aliter, q̄ si equi soleam inuenisses, ut nostrate prouerbio in aliena lingua liceat uti, quod Purgatorium his Christi uerbis reiicimus: Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Tā & si nihil potentius adferri queat ad pendēdū auarissima de purgatorio figmēta, horum qui questū pietatē esse putāt. Nam his uerbis ante omnia aperitur qua uia salus miseris ueniat, fide scilicet: qđ si fide, non ergo ex operibus. Ecce ecce ut subito purgatoriū euanuerit, id enim ad faciendū quod nostris operibus defuisset effinzerant, at illis nō itur ad deū, sed fide relinquitur. Ergo qđ.

Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit, nō qui igne lustratorio assus fuerit: fieri enim oportet, ut quotquot moriantur aut in fide Christi hinc decedant, aut citra eam finem. Si in fide hinc migrāt, salui sūt sic enim ait: Qui crediderit saluus erit: si in incredulitate, damnati sūt, ait enim e diuerso: Qui non crediderit condemnabitur,

Io. 3. Sic deus dilexit mundū, ut filium suū unigenitū daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat uitā eternam. Non enim misit deus filiū suum in mundū ut iudicet mundū, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non

eum, nō iudicatur. Qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credidit in nomine unigeniti filij Dei. Vides primo, filium datum, ut qui credat in eum, habeat uitam æternam. Deinde, uides uitam æternam esse secuturam: at æterna nō esset, quæ lōgo tempore in purgatorio igne luctuose exantlaretur. Tertio loco uides mūdum saluari per Christū. Quarto, quod qui in eum credit, nō iudicatur: at qui in purgatorium retruderetur, certē iudicaretur. Ad pensis enim cōmissis, Ro, Pontifices ceu Minos aut Rhadamantus in Coctum abiecerūt, aut ad fortunatas insulas ablegarūt. Quinto, quod qui non credit, iam iudicatus est: quod gratia uirtuteq; Christi non est nixus. Firmissimum igitur hoc est, quod aut fideles hinc decedimus aut infideles &c.

Ac ne in mora periculum quis suspicetur (ut dici solet) audiamus quid rursum ueritas dicat Io. 5. Amen Amen (uide uisuradum) dico uobis, quod qui uerbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet uitam æternam: & in iudiciū non uenit, sed transijt à morte in uitam. Porro, quid tandem est iudicare, si purgatorio igni addicere nō est iudicare? Qui ergo Christo fidunt, à morte transeunt: imò trāsierunt in uitam, non temporariam, sed æternam.

Et figuratus iste diues, qui Lazarum in sinu Abraham uidet, his uerbis ad desperationē adigitur: Ingens hiatus inter nos & uos est, ut neutri ad alios transmeare possint. &c. At illic loquitur de corpore salutis, nec plures quàm duos fines ponit, quorum alterum Lazari persona adumbrat, alterum diuitis. Qui ergo hinc abeunt, aut portantur ab angelis in coelestia palatia: & ad illos qui alibi sunt, descendere non possunt, aut ad inferos truduntur, & ascendere nunq; dabūt. Qui igitur tantopere digladiamur, cum ueritas dicat hos nō

posse ascendere, illos non descendere? An nostrum est in alio mundo ergastula, carceres, compedes, ignes, frigora, fames, & alia tormenta condere? Quis igitur his figmentis miseris conscientias seducimus?

Roman. 8. Perhibet Paulus nihil damnationis manere hos, qui sunt in Christo Iesu. Ergo si in Christo Iesu firmi & immoti perstiterimus usque in finem, salvi erimus. Matt. 24.

Latro eodem die quo consors poenae eodem & gaudij gloriaeque Christi sodalis fuit: ubi hic flagra, & reliqua mala pertulit? aut iniquus est Deus, ut facta uerbis non aequet? quem uidemus tam ex amulsi in latrone impleuisse. In iudicio non uenit, sed transijt a morte in uitam.

De dormientibus uetat Paulus nos esse sollicitos. 1. Thessal. 4. tanquam spem nullam habeamus futurae uitae, quomodo Gentes nihil spei habent. Quod si purgatorium esset, contristari proculdubio docuisset pro eis, quos tam misere affligi cruciatibus sciremus. Quum ergo in mortuorum mentionem inciderit, neque id solum, sed etiam in cura ipsorum sermonem, & de purgatorio, tamen ne tantillum quidem mouerit: satis patet Paulum nihil de purgatorio scire, qui sibi sufficere nouit, quod sciat Christum, & hunc crucifixum. Verum quid multis opus est, quum humanum commetum uideamus autorem esse purgatorii, non uerbum Dei: nam quae uulgo pro adsertione eius ex sacris literis adferuntur, uio lenter nimis huc detorta sunt.

Quamobrem Emsere, posthac non quam expedite contumelias, aut insurgas aspice, sed quam uere iusteque dicturus sis. An putas obscurum esse uel uisu captis, quid tuis scriptis spectes? quibus tamen haud aliud probas, quam te clamor hominem, uentris causa istuc frigidum patrociniū Romanensibus

Romanēſibus præſtare. Quorum dominatus adeò conſtare nequit, ut & ſi omnibus omnium principum armis defendatur, citius tamen futurum ſit, ut patroni cum clientibus peſreāt, quàm ille reſtituatur. Quapropter Germanus cum ſis, ingenue tuæ genti fauere oportet, etiã ſi Chriſtus parum apud te poterit. Vides enim ut omnes reducem ex Aegypto Chriſtum amplectentur, eius uerbum unice audiant, ab eo ne morte quidem auelli queant: quo nihil aliud quàm pax, gaudium, iuſticia, ſanctitas, innocentia naſcerentur, niſi eſſent quidam tui ſimiles male feriat, omnis trãquillitatis hoſtes, qui communi ſaluti tam pertinaciter obſtreperent, ut nihil malorum, ſeditiõnum, bellorum reuereantur, quò uentri Deo ſuo ad ingluuiem omnia ſuppeditent. Nõ formidabo dicere orbem totum decoquerent, ſi conniueremus. Tu igitur ſanctis faue cœptis, noli in Germanie perniciem natus eſſe: noli putare quod qui cœleſte uerbum ab iniqua tyrannide eripiũt, ſiniſtre agant. At ſi tam æquam habere mentem nõ potes, à rebus diuinarum literarum animum ad medicam transfer, ut ſaltem podagræ tuæ poſſis aut bubalo ſtercore, aut rapis elixis, aut feruenti aceto mederi.

Ad ſacras enim literas minus quàm
ad ullam rem natus es.

Vale, doſ

net' que te dominus boſ

na menſ

te.

